

Sygn. akt II CSK 101/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 sierpnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jan Górowski (przewodniczący)

SSN Monika Koba

SSN Anna Owczarek (sprawozdawca)

Protokolant Anna Banasiuk

w sprawie z powództwa J. Ł.
przeciwko Stowarzyszeniu "P." w O.
o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 9 sierpnia 2016 r.,
skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 9 października 2014 r.,

1) oddala skargę kasacyjną,

**2) przyznaje adwokatowi D. G., prowadzącemu Kancelarię
Adwokacką od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego kwotę 270,-
(dwieście siedemdziesiąt) zł powiększoną o należną stawkę
podatku od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej
pomocy prawnej udzielonej z urzędu powodowi J. Ł. w
postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Powód J. Ł. wniósł o zobowiązanie pozwanego Stowarzyszenia [...]do złożenia oświadczenia woli o przyjęciu powoda na prowadzone przez pozwanego Warsztaty Terapii Zajęciowej „T”.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 9 października 2014 r. oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 13 lutego 2014 r. oddalającego powództwo.

Podstawa faktyczna rozstrzygnięć sądów obu instancji była tożsama. Ustalono, że powód urodzony w 1972 r. jest osobą niepełnosprawną od wczesnego dzieciństwa. Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności ostatnim, wydanym w dniu 25 lutego 2010 r. orzeczeniem potwierdził, że istniejące schorzenia kwalifikują powoda do znacznego stopnia niepełnosprawności na trwałe, a jednym ze wskazań jest uczestnictwo w terapii zajęciowej. Powód jest niezdolny do pracy, wymaga stałej pomocy w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji. Zdiagnozowano u niego m.in. padaczkę, wodogłowie i osobowość nieprawidłową mieszaną. Powód jest zdolny do podejmowania świadomych decyzji. Jego źródłem utrzymania jest renta w wysokości 1.592,19 zł. Stowarzyszenie „P.” jest jednostką prowadzącą warsztaty terapii zajęciowej, która wykonując zadania powierzone z zakresu administracji publicznej, otrzymuje na ten cel środki publiczne i ma obowiązek stosować procedury określające sposób kwalifikowania i przyjmowania na zajęcia osób, których stan zdrowia, stwierdzony odpowiednim zaświadczeniem lekarskim, uzasadnia udział w warsztatach terapii zajęciowej. Zgodnie z art. 10a ust 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, rada programowa takiej jednostki dokonuje okresowej oraz, nie rzadziej niż co 3 lata, kompleksowej oceny realizacji indywidualnego programu rehabilitacji uczestników warsztatu i zajmuje stanowisko w kwestii osiągniętych przez nich postępów. Zalecenia kontrolne NIK zobowiązały pozwanego do rotacji uczestników, z uwagi na znaczną liczbę (11) osób oczekujących na przyjęcie. Powód od 1994 r. z przerwami uczestniczył w warsztatach terapii zajęciowej prowadzonych przez pozwanego. Kompleksowa ocena realizacji indywidualnego programu rehabilitacji, dokonana dnia 2 września 2011 r. przez Radę Programową, zakończyła się oceną negatywną postępów

ośmiu z dwudziestu dziewięciu uczestników warsztatów, w tym powoda i decyzją o jej ponowieniu po upływie rocznego, dodatkowego terminu. Kolejna, dotycząca powoda, kompleksowa ocena z dnia 23 października 2012 r. stwierdzała brak postępów w prowadzonej terapii społecznej i zawodowej oraz pozytywnych rokowań co do podjęcia pracy zarówno na wolnym rynku, jak i na rynku pracy chronionej. Rada Programowa wydała postanowienie o zakończeniu procesu jego rehabilitacji społecznej i zawodowej w warsztatach, zaproponowała rehabilitację w Środowiskowym Domu Samopomocy. Powodowi umożliwiono korzystanie z dalszej terapii do czasu zwolnienia się miejsca w innej placówce. W dniu 4 kwietnia 2013 r. poinformowano powoda o zakończeniu rehabilitacji i możliwości jej kontynuowania. Powodowi zaproponowano dalszą m.in. w Domu Dziennego Pobytu wskazanym przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej na zajęciach ukierunkowanych na rozwój relacji społecznych. Powód odmówił uczestnictwa w tej formie terapii i nie składał wniosku o ponowne przyjęcie na warsztaty terapii zajęciowej prowadzone przez pozwane Stowarzyszenie. W sierpniu 2013 r. na przyjęcie oczekiwało osiemnaście osób, w tym osiem dotąd nie korzystających z nich.

W ocenie Sądu Okręgowego powód, jako osoba niepełnosprawna i mająca status osoby uprawnionej do terapii zajęciowej w rozumieniu art. 10f ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, na rzecz której powinna być zawarta umowa, ma roszczenie o zobowiązanie pozwanego Stowarzyszenia do złożenia oświadczenia woli o zakwalifikowanie go jako kandydata do uczestnictwa w warsztatach oraz do złożenia wniosku o zawarcie przez nie umowy określającej warunki i wysokość dofinansowania. Pozwany obowiązany jest stosować procedury określające sposób kwalifikowania i przyjmowania na zajęcia w warsztatach osoby, których stan zdrowia potwierdzony odpowiednim zaświadczeniem uzasadnia udział w nich. Zdaniem Sądu pozwane Stowarzyszenie, dokonując dwukrotnej oceny kompleksowej postępów powoda oraz zajmując stanowisko co do potrzeby skierowania go jako osoby niepełnosprawnej do ośrodka wsparcia, działało na podstawie art. 10a ust. 5 pkt 2 ustawy o rehabilitacji zawodowej. Powinno jednak złożyć stosowny wniosek do starosty w celu skierowania powoda do ośrodka wsparcia w trybie ustawy

o pomocy społecznej, a samodzielnie decydując o zaprzestaniu wobec powoda terapii przekroczyło swoje uprawnienia. Sąd pierwszej instancji przyjął, że powodowi przysługiwało dochodzone roszczenie, ale uznał je za nadużycie prawa podmiotowego (art. 5 k.c.). Wskazał na wieloletnie korzystanie przez niego w terapii zajęciowej prowadzonej przez pozwanego, konieczność rotacji uczestników ze względu na długie listy oczekujących, w tym osób które dotąd nie miały możliwości uczestnictwa w warsztatach, zapewnienie powodowi możliwości kontynuacji rehabilitacji w innym ośrodku, bardziej ukierunkowanym na rozwijanie relacji społecznych. Podkreślił, że podstawowym celem warsztatów prowadzonych przez pozwanego jest przystosowanie osób niepełnosprawnych do podjęcia pracy zawodowej, podczas gdy w opinii zalecono powodowi jedynie kontakt z ludźmi oraz zdobycie nowych umiejętności.

Sąd Apelacyjny dokonał częściowo odmiennej oceny prawnej. Przyjął, powołując się na § 21 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej, według którego jednym z elementów rocznego sprawozdania składanego władzom powiatu jest informacja o decyzjach podjętych przez radę programową w stosunku do uczestników warsztatu, wobec których dokonano oceny realizacji indywidualnego programu rehabilitacji, że jest ona organem uprawnionym do podejmowania decyzji o możliwości kontynuacji terapii w dotychczasowym kształcie albo o jej zakończeniu i skierowaniu danej osoby do ośrodka wsparcia. Od decyzji rady wykreślonemu uczestnikowi warsztatów przysługuje odwołanie do starosty. Sąd Apelacyjny wskazał, że konsekwencją przyjęcia, że rada programowa jednostki prowadzącej warsztaty terapii zajęciowej nie jest uprawniona do samodzielnego wykreślenia osoby niepełnosprawnej z listy uczestników byłby brak trybu umożliwiającego jej zaprzestanie, a taka rehabilitacja nie może mieć charakteru „dożywotniego” bez możliwości zakończenia. Podkreślił, że celem warsztatów jest stworzenie osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy możliwości pozyskania lub przywracania umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. Umożliwienie powodowi nawiązywania kontaktów społecznych może być realizowane w ramach innych form terapii, prowadzonych przez wyspecjalizowane jednostki działające w okolicach jego miejsca zamieszkania. Z tych względów

Sąd przyjął, że wobec istnienia normy prawa materialnego, sprzeciwiającej się uwzględnieniu powództwa, nie było potrzeby sięgania do konstrukcji klauzuli generalnej.

Powód złożył skargę kasacyjną od powyższego wyroku w całości wnosząc o uchylenie go i orzeczenie co do istoty sprawy przez uwzględnienie powództwa, ewentualnie uchylenie go i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Skarga, oparta na podstawie art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c., zarzuca naruszenie prawa materialnego poprzez błędną wykładnię art. 10a ust. 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 2007 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, skutkującą nieprawidłowym przyjęciem, że jednostka prowadząca warsztaty terapii zajęciowej jest uprawniona do samodzielnego podejmowania decyzji o zaprzestaniu terapii przez uczestnika.

Sąd Najwyższy zważył:

Istota skargi sprowadza się do twierdzenia, że stowarzyszenie prowadzące warsztaty terapii zajęciowej (dalej jako: WTZ) obowiązane jest, na podstawie umowy zawieranej z powiatem, wykonywać powierzone mu zadania z zakresu obowiązków ciążących na administracji publicznej w stosunku do osób podlegających rehabilitacji zawodowej i społecznej, na które otrzymuje środki publiczne zgodnie z umową zawartą z tym organem oraz przepisami prawa. Nie powinno zatem oceniać i decydować o tym, czy osoba dysponująca orzeczeniem Powiatowego Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności, ze wskazaniem uczestnictwa w terapii zajęciowej, nadaje się do, może i powinna uczestniczyć w takiej terapii. Dla uzasadnienia tego stanowiska skarga odwołuje się do art. 10a ust. 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 2007 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (stan prawny na datę orzekania przez sąd II instancji - jedn. tekst: Dz.U. 2011, Nr 127, poz. 721 ze zm.), dalej jako: ustawa, który stanowi, że rada programowa warsztatu dokonuje okresowej oraz, nie rzadziej niż co 3 lata, kompleksowej oceny realizacji indywidualnego programu rehabilitacji uczestnika warsztatu i zajmuje stanowisko w kwestii osiągniętych przez niego postępów w rehabilitacji. W treści uzasadnienia skarga wskazuje również art. 10f ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy, w myśl którego osoby niepełnosprawne są kierowane do uczestnictwa w warsztacie - zgodnie

ze wskazaniem zawartym w orzeczeniu o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności, a podmiot zamierzający zorganizować lub prowadzący warsztat przyjmuje i zatwierdza, w uzgodnieniu z powiatowym centrum pomocy rodzinie, ich zgłoszenie do uczestnictwa w warsztacie.

Kwestionując prawidłowość wykładni wskazanych przepisów ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych w zakresie dotyczącym praw i obowiązków podmiotów prowadzących i korzystających z warsztatów terapii zajęciowej skarga odwołuje się do jedyne, jak dotąd, orzeczenia Sądu Najwyższego (wyrok z dnia 16 kwietnia 2009 r., I CSK 397/08, OSNC-ZD 2010/2/45). Przyjęto w nim, że stowarzyszenie prowadzące warsztaty terapii zajęciowej ma obowiązek zakwalifikować do uczestnictwa w WTZ osobę, która posiada orzeczenie powiatowego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności ze wskazaniem takiego uczestnictwa, i nie ma prawa oceniać oraz decydować o tym, czy nadaje się ona do takiej terapii i powinna uczestniczyć w warsztatach. Uprawnionemu przysługuje roszczenie o zobowiązanie jednostki prowadzącej WTZ do złożenia oświadczenia woli o zakwalifikowaniu go jako kandydata do uczestnictwa w warsztacie oraz do złożenia wniosku o zawarcie umowy określającej warunki i wysokość dofinansowania. Sąd Najwyższy wskazał w uzasadnieniu wyroku, że rada programowa dopiero po zawarciu umowy i przyjęciu uprawnionego na zajęcia WTZ ocenia efekty rehabilitacji i składa stosowne wnioski, jednak jednostka prowadząca nie jest uprawniona do podejmowania decyzji o zaprzestaniu świadczenia terapii w WTZ na rzecz określonej osoby. Sąd zakwalifikował umowę zawartą między taką jednostką a starostą o finansowanie uczestnictwa osób uprawnionych w warsztatach jako rodzaj umowy na rzecz osoby trzeciej (art. 393 k.c.). Orzeczenie powyższe zapadło w indywidualnym stanie faktycznym sprawy, w którym jednostka prowadząca WTZ, mimo nie zgłoszenia uprawnionego do udziału w nim i nie zawarcia umowy o dofinansowanie, okresowo dopuściła go do udziału w warsztatach a potem skreśliła z listy wskazując na brak środków finansowych. W ocenie Sądu Najwyższego, rozpoznającego obecnie przedstawioną skargę kasacyjną, brak podstaw do przyjęcia, że wskazany pogląd ma charakter uniwersalny.

Przypomnieć należy wieloetapowy tryb zapewnienia osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w warsztatach. Orzeczenie o niepełnosprawności, wydawane na podstawie ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych zawiera szereg ogólnych wskazań, w tym dotyczących udziału w terapii zajęciowej. Wskazania te mają charakter zaleceń, gdyż nie precyzują miejsca i osób zobowiązanych do zapewnienia takiej terapii ani jej rodzaju. Ustawa przewiduje dwie podstawowe formy aktywności wspomagającej proces rehabilitacji zawodowej i społecznej, mającej na celu pozyskanie lub przywracanie umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia: uczestnictwo osób niepełnosprawnych w warsztatach terapii zajęciowej i turnusach rehabilitacyjnych (art. 10, art. 10a ustawy). Zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (jedn. tekst: Dz.U. 2016, poz. 814) powiat wykonuje zadania publiczne o charakterze ponadgminnym, określone ustawami m.in. w zakresie wspierania osób niepełnosprawnych. W celu wykonywania zadań powiat może tworzyć jednostki organizacyjne i zawierać umowy z innymi podmiotami. Szczegółowe regulacje zawiera ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych i wydane na podstawie zawartej w niej delegacji rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004 r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej (Dz. U. Nr 63, poz. 587) - dalej jako: rozporządzenie. Przewidują one m.in., że osoby niepełnosprawne są kierowane do uczestnictwa w warsztatach - zgodnie ze wskazaniem zawartym w orzeczeniu o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności (art. 10f ustawy). Podmiot zamierzający utworzyć lub już prowadzący WTZ przyjmuje zgłoszenie kandydata do uczestnictwa, kwalifikuje to zgłoszenie w uzgodnieniu z powiatowym centrum pomocy rodzinie (art. 10f ustawy), przy czym jeżeli dopiero zamierza utworzyć warsztat składa do tego centrum wniosek o dofinansowanie kosztów utworzenia i działalności warsztatu ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, zawierający m.in. zgłoszenie co najmniej 20 kandydatów na uczestników. Jeżeli warsztaty są utworzone, działają co najmniej od dwóch lat i zachodzi potrzeba zwiększenia liczby uczestników WTZ podmiot ten może złożyć wniosek o dalsze dofinansowanie. Powiat, reprezentowany przez starostę, po pozytywnej ocenie wniosku przez wskazane centrum, zawiera umowę

„o dofinansowanie” określająca liczbę uczestników warsztatu. Umowa ta nie oznacza imiennie uczestników warsztatów, ani zakresu usług terapeutycznych świadczonych im na podstawie indywidualnych programów rehabilitacji. Koszty utworzenia, działalności, wynikające ze zwiększenia liczby uczestników warsztatu są współfinansowane ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, samorządu powiatowego (tu: w wysokości co najmniej 10% tych kosztów), w pozostałym zakresie z innych źródeł. Realizacja indywidualnego programu rehabilitacji uczestnika podlega okresowej oraz, nie rzadziej niż co trzy lata, kompleksowej ocenie dokonywanej przez radę programową. Rada zajmuje wówczas stanowisko w kwestii osiągniętych postępów uzasadniających: (1) podjęcie zatrudnienia i kontynuowanie rehabilitacji zawodowej w warunkach pracy chronionej lub na przystosowanym stanowisku pracy, (2) potrzebę skierowania osoby niepełnosprawnej do ośrodka wsparcia, w rozumieniu przepisów o pomocy społecznej, ze względu na brak postępów w rehabilitacji i złe rokowania co do możliwości osiągnięcia postępów uzasadniających podjęcie zatrudnienia i kontynuowanie rehabilitacji zawodowej w warunkach pracy chronionej lub na rynku pracy po odbyciu dalszej rehabilitacji w warsztacie, (3) przedłużenie uczestnictwa w terapii ze względu na pozytywne rokowania co do przyszłych postępów w rehabilitacji, okresowy brak możliwości podjęcia zatrudnienia, okresowy brak możliwości skierowania osoby niepełnosprawnej do ośrodka wsparcia i następnie podejmuje adekwatne do nich działania (art. 10a ust. 5 ustawy, § 14 ust. 3 rozporządzenia). Decyzje dotyczące skreślenia uczestników podejmuje, zgodnie z regulaminem organizacyjnym, rada programowa. Od decyzji tej przysługuje odwołanie do starosty. Jednostka prowadząca warsztat składa powiatowi roczne sprawozdanie z działalności obejmujące m.in. dane o liczbie uczestników, którzy opuścili warsztat z podaniem przyczyny ich odejścia (§ 21 ust. 2 pkt d rozporządzenia), o decyzjach podjętych przez radę programową w stosunku do uczestników warsztatu, wobec których dokonano oceny realizacji indywidualnych programów rehabilitacji (§ 21 ust. 2 pkt 3 rozporządzenia).

Rozważyć zatem należy, czy w tym stanie prawnym propozycja wykładni przedstawiona w skardze kasacyjnej jest prawidłowa i czy zasługuje na akceptację stanowisko, że powodowi przysługuje roszczenie, z którego można wywieść żądanie

zasądzenia albo ukształtowania stosunku prawnego wobec podmiotu prowadzącego warsztaty terapii zajęciowej. Roszczenie jest jedną z normatywnych postaci prawa podmiotowego, która polega na możliwości domagania się od konkretnej osoby oznaczonego zachowania się. Występuje ono wtedy, gdy z jednej strony jest uprawnienie skonkretyzowane pod względem treści i podmiotu, a z drugiej strony bezpośrednio jest mu przyporządkowany obowiązek innego oznaczonego podmiotu. Korelatem uprawnienia jest obowiązek określonego zachowania się, tj. podjęcia przez wskazaną osobę określonego działania lub zaniechania. Dopiero z tak pojmowanym roszczeniem związana jest kompetencja do zwrócenia się do organu państwowego o zastosowanie przymusu, jeżeli zobowiązany nie spełnia świadczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2012 r., I CSK 59/12, OSNC 2013, nr 4, poz. 51). Przyznanie roszczenia nie musi wynikać z przepisu wprost, jednak konieczne jest określenie w nim elementów niezbędnych do skonstruowania roszczenia. Można zatem wywieść roszczenie z treści określonej normy wskazującej, że konsekwencją nałożonego na jedną stronę konkretnego obowiązku, jest uprawnienie drugiej strony do żądania jego wykonania. W zasadzie w zobowiązaniu uczestniczą dwie strony, uprawniona i obowiązana, wyjątkowo może mieć ono charakter wielostronny, lub także inne podmioty mogą mieć prawa i obowiązki w ramach określonego stosunku obligacyjnego. Do wyjątków takich należy umowa o świadczenie na rzecz osoby trzeciej (art. 393 k.c.). Jest to szczególna konstrukcja prawna, pozwalająca na wprowadzenie do stosunku zobowiązaniowego osoby trzeciej wobec wierzyciela i dłużnika na podstawie zastrzeżenia umownego uzupełniającego treść umowy podstawowej. Źródłem zobowiązania wobec osoby trzeciej jest umowa zastrzegającego z przyrzekającym, niewymagająca nawet akceptacji ze strony tej osoby, która z mocy prawa (art. 393 § 1 *in fine*) uzyskuje pozycję wierzyciela. W wypadku tzw. właściwej umowy na rzecz osoby trzeciej, wynika dla tej osoby uprawnienie żądania od dłużnika-przyrzekającego, aby spełnił świadczenie na jej rzecz przyrzeczone świadczenie, a niewłaściwej - jedynie upoważnienie do przyjęcia świadczenia dłużnika ze skutkiem zwalniającym go wobec wierzyciela. Ta druga postać umowy może zostać ukształtowana przez odpowiednie, wyraźne jej postanowienie (art. 393 § 1 k.c.). Osoba trzecia na podstawie wskazanej tzw. właściwej umowy uzyskuje samodzielne, własne roszczenie (por. uchwała Sądu

Najwyższego z dnia 20 czerwca 1983 r., III CZP 25/83, OSNCP 1984, nr 2-3, poz. 21, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2000 r., I CKN 711/00, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 2002 r., V CKN 1069/00, OSNC 2003, nr 11, poz. 149). Judykatura i piśmiennictwo zgodnie przyjmują, że skuteczność dokonanego zastrzeżenia uzależniona jest od istnienia ważnie zawartej umowy, a jej unieważnienie albo rozwiązanie pozbawia zastrzeżenie skutku prawnego (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 listopada 1980 r., I CR 427/80, OSP 1981, z. 11, poz. 196, z dnia 9 stycznia 2003 r., I CK 329/02, OSNC 2004, nr 4, poz. 56, z dnia 10 lutego 2005 r., II PK 209/04, OSNP 2005, nr 18, poz. 281).

Dokonując oceny opisanych wyżej zdarzeń i czynności prawnych stwierdzić należy, że żadne z nich nie stanowi źródła zobowiązania rodzącego po stronie pozwanego obowiązek świadczenia polegającego na przyjęciu powoda na Warsztaty Terapii Zajęciowej „T”. Odnośnie do żądania zasądzenia opartego na art. 64 k.c. wskazać trzeba po pierwsze, że umowa o częściowe dofinansowanie kosztów utworzenia, działalności, bądź wynikających ze zwiększenia liczby uczestników warsztatu ze środków powiatu zawarta pomiędzy powiatem a podmiotem prowadzącym WTZ, lub ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych zawarta między centrum pomocy rodzinie a podmiotem prowadzącym WTZ nie oznacza indywidualnie praw beneficjentów (osób trzecich), w tym terminu i zakresu usług świadczonych w warsztatach na rzecz imiennie oznaczonej osoby niepełnosprawnej. Świadczenia są skonkretyzowane tylko w relacji pomiędzy bezpośrednimi kontrahentami i dotyczą innych kwestii. W braku zindywidualizowanego oznaczenia treści prawa wierzyciela lub treści obowiązku dłużnika, odnoszących się do tych osób trzecich, nie jest możliwe określenie treści albo przesłanek pozwalających na dokładne określenie świadczeń na ich rzecz. Judykatura zgodnie przyjmuje, że jeżeli świadczenie jest nieoznaczone to roszczenie o jego wykonanie, względnie roszczenie odszkodowawcze z tytułu jego niewykonania, nie powstaje zarówno w stosunku podstawowym jak i stosunku zapłaty mającym powstać zgodnie z art. 393 § 1 k.c. między przyrzekającym a osobą trzecią (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 1 kwietnia 2011 r., III CSK 206/10, OSNC-ZD 2012, Nr 2, poz. 125, z dnia 5 czerwca 2014 r., IV CSK 585/13, OSNC-ZD 2015, nr 3, poz. 45). Nie sposób wywieść takiego zastrzeżenia o treści

umożliwiającej skonkretyzowanie świadczenia z czynności dokonywanych na początkowym etapie procedury kierowania do uczestnictwa w warsztacie, bowiem istotą konstrukcji świadczenia na rzecz osoby trzeciej jest „przeadresowanie” świadczenia należnego wierzycielowi na osobę trzecią, która staje się uczestnikiem zaistniałego stosunku obligacyjnego, a wykonanie zobowiązania przez dłużnika powoduje umorzenie dwóch zobowiązań w ramach jednego świadczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 czerwca 2012 r., I CSK 606/11), a takiej tożsamości przedmiotowej brak. Po drugie - artykuł 64 k.c. nie jest źródłem roszczenia i nie kreuje obowiązku złożenia oświadczenia woli. Ustawodawca stwierdza w nim jedynie, jakie skutki materialno-prawne wywołuje prawomocne orzeczenie sądu, w którym wprost lub w sposób dorozumiany stwierdzono obowiązek złożenia oznaczonego oświadczenia woli. Po trzecie - uczestnictwo osoby niepełnosprawnej w WTZ na podstawie skierowania ma już w założeniu charakter terminowy, oznaczony celem „podjęcia zatrudnienia i kontynuowania rehabilitacji zawodowej w warunkach pracy chronionej lub na przystosowanym stanowisku pracy”. Termin ten występuje w połączeniu z warunkiem wyznaczonym przez wskazany cel. Negatywny wynik kompleksowej oceny realizacji indywidualnego programu rehabilitacji uczestnika warsztatu ze wskazaniem trwałej niemożności osiągnięcia tego celu uzasadnia skreślenie z listy uczestników warsztatu oraz wygaśnięcie związanych z tym stosunków faktycznych i prawnych. Nie znajduje uzasadnienia zarzut naruszenia art. 10a ust. 5 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych przez bezpodstawne przyjęcie, że po negatywnej ocenie postępów nie rokujących osiągnięcia założonych celów jednostka prowadząca warsztaty terapii zajęciowej nie jest uprawniona do samodzielnego podejmowania decyzji o zaprzestaniu świadczenia tej terapii wobec oznaczonego uczestnika i do usunięcia go z listy. Kompetencja taka jej służy, a podjęta „decyzja” nie podlega zaskarżeniu, gdyż nie przewidują go przepisy. W stosunkach wewnętrznych kwestionować można ją jedynie „odwołaniem”, kierowanym do starosty jako reprezentanta władzy publicznej obowiązanej do wspierania osób niepełnosprawnych. Umowa o dofinansowanie jako taka dotyczy stałej liczby uczestników WTZ o zmiennym składzie osobowym, zatem nadal wiąże i zobowiązuje jej strony w zakresie objętych nią świadczeń. Odnośnie do żądania ukształtowania

wskazać należy, że powództwo o ukształtowanie zmierza do uzyskania wyroku konstytucyjnego tworzącego, zmieniającego lub znoszącego stosunek prawny. Jego podstawą musi być przepis ustawy, dostatecznie precyzujący prawa i obowiązki stron takiego stosunku. Źródłem roszczenia wobec oznaczonego podmiotu prowadzącego warsztaty terapii zajęciowej i wynikającej stąd legitymacji materialno-prawnej czynnej nie może być zatem decyzja zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności kwalifikująca do znacznego stopnia niepełnosprawności na trwale, w której jednym ze wskazań jest „uczestnictwo w terapii zajęciowej”. Orzeczenie to nie traci mocy na skutek skreślenia niepełnosprawnego z listy uczestników konkretnego WTZ. Podstawą normatywną roszczenia nie jest art. 69 Konstytucji wskazujący, że osobom niepełnosprawnym władze publiczne udzielają, zgodnie z ustawą, pomocy w zabezpieczaniu egzystencji, przysposobieniu do pracy oraz komunikacji społecznej. Odesłanie w nim do ustawy oznacza, że przepis nie ma charakteru semiimperatywnego i nie może uzasadniać dochodzenia bezpośrednio jakichkolwiek świadczeń.

W tym stanie rzeczy zarzut naruszenia prawa materialnego okazał się bezzasadny i skarga kasacyjna podlega oddaleniu (art. 498¹⁴ k.p.c.). Podstawą rozstrzygnięcia o wynagrodzeniu pełnomocnika powoda, świadczącego pomoc prawną z urzędu był § 13 ust. 4 pkt 1 w zw. z § 11 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 19 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.).

jw

kc